

Fylkesråd for kultur, miljø og folkehelse Hild-Marit Olsen
Innlegg Byromseminar Nordland
Brønnøysund, 27.mars 2014

Kjære deltakere på årets byromseminar!

Byromseminar Nordland har siden 2010 vært en årlig foreteelse, og for hvert år og hvert sted blir det stadig tydeligere at dette temaet er viktig. Her reiser vi spørsmål som hva vil vi med, og hvordan skal vi utvikle byene våre? Derfor har altså fylkeskommunen i samarbeid med en vertskommune for femte gang arrangert seminar der by- og tettstedsutvikling står på agendaen. Jeg mener vi både trenger og har nytte av å bli flinkere å diskutere hva som skal til for å skape gode byer og tettsteder i Nordland.

I fjor var det *Kystbyens møte med sjøen* som var tema. På byromseminaret på Sortland skal vi få høre mer om arbeidet med byplanen for Sortland senere i dag. Tema er nok absolutt relevant for dere også.

Det er flere ting jeg er opptatt av å løfte fram i mitt innlegg idag i denne sammenhengen. Jeg ønsker å si noe om er rollen som regionsenter som 10 av våre byer og tettsteder i fylket skal ivareta. Brønnøysund er en av dem. Jeg er også opptatt av at dagens tema – *transformasjon og fortetting* – skal møtes med et åpent sinn, slik man både er åpne for nødvendige endringer samtidig som man klarer å vare på stedets egenart og særpreg. Det er ikke gitt at løsninger som passer for noen byer er riktig for andre.

Det tredje poenget mitt er at vi, både politikere og planleggere, trenger kunnskap, innspill i tillegg til gode planverktøy for å kunne styre by- og tettstedsutvikling i riktig retning. At vi får en slik kunnskap forutsetter mobilisering og engasjement. Derfor er det veldig fint å se at så mange fra Brønnøysund har tatt turen hit i dag for å bidra i diskusjonen om egen by og region.

Regionsenteret

Fylkesplanen for Nordland ble vedtatt for et år siden, og den er vår felles plattform for å planlegge, prioritere og investere i fremtidens Nordland. Det vi skal merke oss er at i denne planen ligger en klar målsetting og ei retning som sier at våre 10 definerte regionsentre skal ha rollen som *lokomotiver i livskraftige regioner*. Jeg er opptatt av regionsentrene er seg bevist på hva dette innebærer, og bruker dette perspektivet som ei ramme når man skal utvikle sin by.

Fylkesrådet er opptatt av at Brønnøysund og de andre regionsentrene definerer, og kan fylle denne rollen på en god måte. Jeg tror vi har litt å gå på, Nordland trenger livskraftige regioner

og livskraftige lokalsamfunn. Regionsentrene har en viktig rolle i å drive utviklingen i riktig retning og å se hvilke funksjoner som trengs. Vi trenger sterke motorer og gode lokomotiv, også for å gi bærekraft og støtte til de mindre stedene.

En viktig rolle for oss er å være en god regional utviklingsaktør. Vi må ha blikket på helheten. Derfor har fylkesrådet startet arbeidet med å utarbeide en *by- og regionsenterpolitikk* for Nordland. Dette arbeidet er et nybrottsarbeid. Vi skal gjøre noe ingen andre fylker har gjort før oss! I løpet av en prosjektperiode på tre år skal vi utforme grunnlaget for denne politikken. Om noen få uker møtes rådmennene i de ulike regionsentrene for å starte arbeidet med å tegne kartet etter terrenget.

Nordland skal hevde seg i konkurransen om arbeidskraft, vi skal bygge kompetanse og vi skal sikre et bærekraftig miljø og befolkningsutvikling. Det Brønnøy kommune gjør for sin region skal bidra til at Nordland som landsdel blir attraktiv for tilflytting, bosetting og næringsutvikling.

Transformasjon og fortetting av byer og tettsteder

I dag skal vi ha fokus på hva transformasjon og fortetting betyr for byer og tettsteder i Nordland. Et av de viktigste temaene i vår fylkesplan er nettopp *by- og tettstedsutvikling*.

De prinsippene som vi legger til grunn i vår arealpolitikk, mener jeg på mange områder er i samsvar med mange av de faglige rådene som Erling Dokk-Holm var med på å legge fram for regjeringen rett før jul i fjor. Jeg mener de faglige rådene gir et godt grunnlag for politikere og beslutningstakere i arbeidet med byplanlegging.

Men det er ingen enkel vei fra teori til praksis. Byutvikling er krevende, til tider konfliktfylt av og til preget av kompromisser. Det krever kløkt og langsiktig tenkning å få i mål gode løsninger. Og det krever ryggrad. Kompromisser er en ting, planbestemmelser og gode planprosesser en annen. Men ikke minst; Det ligger mye politikk i planarbeid og byplanlegging. For meg handler det om de valg man tar, konsekvensene det får, det handler om hvilke verdier man legger til grunn, og om de prioriteringer som gjøres. Hva man sier ja til og hva man sier nei til.

Det finnes ikke standardløsninger. Kulturminner, næringsstruktur og lokal byggeskikk er bærere av hvert enkelt steds identitet og historie. I Mosjøen har trehusbebyggelsen i Sjøgato blitt en sentral og viktig del av bybildet. Det var i sin tid ingen selvfølge at dette kulturmiljøet skulle bli byens hjerte. Sanering var lenge løsningen på god byutvikling, og Mosjøen var intet unntak. Her ble prosessen snudd i og med at Riksantikvaren grep inn.

Jeg liker å tro at denne formen for inngripen fra nasjonalt hold ikke lengre skal være nødvendig. En del av det vi gjør nå er årsaken til det. I dag er bevaring av kulturminner og kulturmiljø høyt oppe på dagsorden på regionalt og lokalt nivå, også i Nordland. Jeg vet at det mange steder jobbes godt med å løfte fram historiske kulturmiljø som en viktig del av by- og tettstedsutviklingen. (I Brønnøysund er «sørbyen» et begrep med et historisk bygningsmiljø som kommunens innbyggere er opptatt av å ta vare på.) Vi ser at denne type bevaring også ofte blir attraksjoner som tiltrekker både turister og som er med på å øke stoltheten vår.

Transformasjon er et spennende begrep fordi det kan både kan bety noe helt nytt, eller noe som endrer form. Endring er nødvendig. Vi *skal* tenke framover. Byer vil nødvendigvis måtte være annerledes i dag enn for femti år siden. Dagens samfunn krever en infrastruktur som er vesentlig annerledes enn for en eller to generasjoner siden. Nye bygg skal på plass og eldre bygg gis nye funksjoner.

I Brønnøysund er denne problemstillingen kjent og aktuell. Statsbygg er nå godt i gang med planleggingen av nytt bygg for Brønnøysundregistrene. Dette er en sak som virkelig har engasjert, skapt debatt, der mange interesser kommer fram, ulike avveininger og vurderinger er gjort.

Jeg er glad vi er kommet så langt i prosessen. I løpet av disse to dagene skal vi også bli mer fortrolig med begrepet *fortetting*. I Brønnøysund er det, som i de aller fleste andre byer i Nordland, gode grunner til å bygge tettere, og kanskje også høyere, for å utnytte arealene bedre. Denne diskusjonen pågår i mange lokalaviser og kommunestyrer i fylket. Det er klart dette gir grobunn for arealkonflikter. Det er ingen enkel diskusjon og det finnes ingen fasit. Men noen momenter må ivaretas.

Jeg er opptatt av at vi i disse prosessene klarer å ta godt nok vare på rommene mellom husene – *byrommene*.

Kvaliteten i offentlige uterom i byer og tettsteder har over lengre tid vært et viktig anliggende for fylkesrådet. Vi har med våre tilskuddsordninger for stedsutvikling vært i stand til å bidra til kommunenes byromsprosjekter over mange år. For å synliggjøre resultater fra dette samarbeidet, har vi opprettet en egen nettportal «Offentlige uterom i Nordland» som jeg fikk æren av å lansere på byromseminaret på Sortland i fjor! (informasjonsbrosjyre ligger ute i salen) Her kan vi se gode byromsprosjekter som er gjennomført i Nordland med støtte fra oss.

Kompetanse og kunnskapsutvikling

Et viktig mål med årets byromseminar: Hva er det som står på spill når byen endres? Hvilke byrom får vi når byggene blir høyere og tettere? Hva skjer med byen i landskapet? Er det byggene vi skal planlegge først, eller er det rommene *mellom* byggene som bør være hovedfokuset? Målet med byromseminarene er å gjøre oss bedre i stand til å ta riktige valg, og gi oss en anledning til å løfte blikket fra den enkelte reguleringsplan og tiltak til en større helhet.

Vi har vært så heldige å få kunnskapsrike og fritenkende foredragsholdere til å gi oss en innføring i disse sammenhengene. Jeg forventer og gleder meg til å bli både opplyst og kanskje en smule provosert av de neste to innledeerne, Erling Dokk-Holm og Knut Selberg! (*Dokk-Holm er statsviter og byforsker, og har blant annet bidratt med faglige råd og bærekraftig byutvikling til den sittende regjering. Selberg er arkitekt og forkjemper for helhetlig planlegging.*)

Og vi har til og med fått det danske firmaet Gehl Architects hit til Nordland i år. Dette kontoret er grunnlagt av byforskeren Jan Gehl som i snart femti år har jobbet med bylivets premisser. Birgitte Svarre vil redegjøre for denne tenkningen i sitt innlegg om byrom og plassdannelser.

Jeg er også veldig fornøyd med at vi skal få høre Bodø og Sortland fortelle om sine erfaringer med byutviklingsarbeidet som pågår i regionsentrene for Salten og Vesterålen. Vi skal avslutte denne dagen med en paneldebatt etter at Brønnøy kommune har lagt fram hva som pågår i Brønnøysund akkurat nå. Med erfaringene fra tre regionsentre som bakteppe, har vi et godt utgangspunkt for debatt!

Jeg ønsker at byromseminaret for 2014 skal fungere som en slags *tankesmie* for Brønnøysund. Dagen i dag skal danne grunnlag for at dere i morgen kan ta tak i Brønnøysund og deres region sine utfordringer i workshopen under ledelse av Birgitte Svarre fra Gehl Arkitektur, i samarbeid med ansatte fra fylkeskommunen og Brønnøy kommune.

Det er også viktig for meg at metodene og verktøyene som prøves ut i morgen, skal ha overføringsverdi for andre kommuner i Nordland. Vi har mange felles utfordringer. Det regionale perspektivet er viktig å ha med seg. Målet må være å finne en måte å jobbe med byutvikling på som er riktig for Brønnøy og riktig for Nordland.

Lykke til med dagen i dag og i morgen!